

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Тодор Бояджиев за научноизследователската и преподавателската дейност на доц. д-р Владимир Любенов Жобов – кандидат в конкурса за придобиване на академичната длъжност “професор” в Софийския университет “Св. Климент Охридски”

Със заповед № РД 38-329/16.052016 на Ректора на Софийския университет “Св. Климент Охридски” съм определен за член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност професор в професионалното направление 2.1 Филология (български език – фонетика и диалектология) в Катедрата по български език на Факултета по славянски филологии на Софийския университет.

В конкурса за професор, обявен в Държавен вестник бр. 21/18.03.2016 г., документи е подал един единствен кандидат – доц. д-р Владимир Любенов Жобов. Той е дългогодишен заслужил, авторитетен и даровит изследовател и преподавател във Факултета по славянски филологии с голям практически опит и отлични резултати в учебната работа и с многобройни приноси в българското езикознание. Автор е на ценната монография *Звуковете в българския език*, в която направи известни за науката многобройни нови факти и даде оригинална антропофонична информация за звуковото богатство на българския език, за закономерностите в размера и структурата на звуковия му инвентар, за дистрибуцията на звуковете, фонологичните им опозиции и алофонните варианти и за редица звукови промени. Той има значителни заслуги за утвърждаването и развитието на българистиката в Университета и за издигане качеството на филологическото образование в него. Професионалното му израстване е неразривно свързано със специалността Българска филология. Факултетът по славянски филологии е естествената среда, в която в продължение на 30 години се развива кариерата му на преподавател и учен. Много интензивна и разнообразна е учебната дейност на кандидата. Разработил е програми за лекционните курсове в бакалавърските програми по Българска фонетика и фонология и Българска диалектология. Чел е лекции по Увод в общото езикознание, Съвременен български език, Лингвистични особености при усвояването на чужд език във Факултета по начална и предучилищна педагогика. В магистърските програми на ФСФ чете лекционни курсове по Обща и експериментална фонетика, Компютърна обработка на речеви сигнали, Фонетично разнообразие на българските диалекти и Българска

фонетика и фонология за магистри неспециалисти. Ръководил е един докторант и много дипломанти. Чел е лекции в университети в САЩ и Германия. Бил е зам.-декан по учебната дейност на ФСФ (2007–2015), където е проявил качества на опитен организатор на университетското образование. Участвал е като ръководител и член на екипи в няколко проекта по НИС.

За участие в конкурса кандидатът е представил за рецензиране и оценка изследвания и научни публикации, написани след първата му хабилитация през 2001 година. Сред тях са: един електронен корпус, една монография, написана в съавторство, 7 студии и статии. За тях са отбелязани 45 броя цитирания от български и чуждестранни специалисти. Ако се степенуват областите, в които доц. Владимир Жобов разгръща изследователската си дейност, ще се уверим, че основно и централно място в тях заемат изследванията му върху българската фонетика и диалектология. Към тези две области на научното познание той проявява завидна последователност, изследователска привързаност, изцяло и целеустремено се посвещава на техните проблеми, като с нови анализи и осмислена методология допълва, теоретично разширява наблюденията си, заема се да изяснява дискуссионни въпроси и да анализира ключови проблеми. Бих посочил в това отношение конкретните приноси в статиите *Uvulars in the Erkech Dialect* (Увуларни съгласни в еркечкия говор), *Законът на Грасман и родопската фонетика*, *Един случай на минимален фонетичен контраст*. Заслужава специално да се отбележи и студията *Southern Bulgarian Dialects Spoken by Pomaks* (Южни български диалекти говорени от помаци), посветена на актуалния проблем за образуването на нови малцинствени езици. Студията, въз основа на критичен анализ, дава ясен отговор на въпроса доколко диалектите на българските мюсюлмани както в родопския ареал, така и на други места в българското езиково землище са част от непосредствено съседните на тях диалекти в християнските селища. Убедително е доказана тезата, че няма лингвистични основания за употребата на термина “помашки език”.

Основно място след трудовете на автора заема съставената за пръв път в интернет мащабна интерактивна база данни за българските диалекти. Тя съдържа 179 текста със звукови файлове от 68 населени места в България, които позволяват търсене по различни критерии на диалектни словоформи и лингвистични признаци. Личният принос на доц. Владимир Жобов в изработването на уебсайта е в избора на диалектните текстове, дигитализацията и транскрипцията им и разработването на системата от диагностични лингвистични признаци, някои от които за пръв път се използват за

характеристика на диалектите: компенсаторното удължаване на гласни, обеззвучаването и контракциите им, антиципацията на мекостта, ударението на клитиките и др. Уебсайтът ще даде възможност българското диалектно разнообразие да стане достояние на славистите и да се използва в обучението.

Безспорно най-голямо внимание сред представените от кандидата трудове за конкурса заслужава включената в монографията *Bulgarian Dialects: Living Speech in the Digital Age* (Българските диалекти: жива реч в дигиталната епоха), написана в съавторство с проф. Ронел Александър, студия на Вл. Жобов *Dialectal Vocalism* (Диалектен вокализъм). Студията на автора трябва да се разглежда не само като научно съчинение, но и като хабилизационен труд, резултат от дългогодишни проучвания на опитен и утвърден специалист, написан за обявената процедура за професор. За цялостната му оценка смятам, че е важно да се изтъкне не само актуалната тема, но и методологията за описание и анализ на научния обект и резултатите от тях. Като не се вземат под внимание всички аспекти в изложението, ще изтъкна само основните оригинални и приносни моменти в него, които ми дават основание за най-висока оценка на изследването като хабилизационен труд.

Монографията е с обем 40 страници + 2 илюстрации, 15 формантни таблици и 17 спектрограми. Тя се състои от две отделни изследвания – едното върху неударените гласни в българските диалекти, по-точно върху редуцията, и другото върху промените на ударените гласни в различни диалектни вокални системи. Поставените за решаване цели и задачи са определили и добре обмислената структура. Тя е така замислена, че в двете ѝ части да се открият както теоретичните и методологически проблеми, така и решаването на конкретните задачи при анализа. Редуцията на неударените гласни в българските диалекти е била често обсъждан въпрос от наши и чужди учени. По нея е писано много, но все още недостатъчно за изясняване на всичките ѝ прояви. Приносният характер в първата част се изразява в предоставянето от автора на обективни данни за различната степен на контраст между ударени и неударени гласни, която обуславя и степента на редуция на гласните, чрез изчисляване индекса на вариране по двойки. Той е изчислен за 32 населени места, които представят четирите основни диалектни групи според редуцията. За първи път авторът предлага интерпретация за фонетичното изравняване и сливане на алофоните на двойката *a – ъ* и за липсата на редуция на неударените гласни *a* и *o* в мизийските говори, когато те са маркер за незавършеност.

Във втората част на изследването са представени различни диалектни промени на ударените гласни: стесняването на *e* в тетевенския говор, на *o* в родопските говори, изтеглянето на *a* в еркечкия говор, съкращаването на *ы* в павликянския говор. Убедителен е и анализът на веларното *ъ* в мизийските говори. За изясняването на тези промени авторът използва принципите на максималното аудитивно раздалечаване и метода на перцептивния тест. Промените са илюстрирани и със спектрограми, които правят изследването принос и в общата фонологична теория за разместването на гласните фонемите и за българската историческа фонология.

В заключение ще подчертая, че хабилитационният труд на доц. Владимир Жобов е оригинално изследване, което разглежда системно и пълно проявите на редукцията и промените на ударените гласни в диалектите. Трудът е написан увлекателно, с ясен теоретичен поглед и убедителни анализи, сериозни научни изводи и обобщения, с типологична достоверност и значимост в контекста на диалектната цялост на българския език. Към това ще добавя и много добрата ерудиция и библиографска осведоменост, стегнатия и точен стил и език с ясни и убедителни формулировки. Тези качества на труда го нареждат сред най-значителните изследвания, написани за звуковите особености на българските диалекти.

С по-малки приноси доц. Владимир Жобов насочва изследователските си интереси и към други проблеми, които показват широките му интереси и обширните му познания и очертават профила му на всестранно подготвен и ерудиран лингвист. Като доказателство за това ще посоча двете му статии с интересни заглавия: *Бележки върху изразяването на притежание в белоградчишкия говор* и *New Conclusions About the Conclusive* (Нови заключения за конклузива).

Представянето на доц. Владимир Жобов като изследовател няма да е пълно, ако не отбележим и научнопопулярните му статии в сп. “Български месечник”, *Джобна граматика на българския език. Глагол*, участието му като съставител в *Идеографски далектен речник на българския език*, написаните рецензии и библиографски справки, съставянето и редактирането на сборници. У себе си той откри и едно творческо призвание – участва активно и компетентно в написването на много учебници и учебни помагала (за ученици от 4. до 12. клас), уверен, че върши нещо много важно и необходимо за езиковото образование на учениците.

Познавам доц. Владимир Жобов от времето, когато беше студент и дипломант. Още тогава той правеше впечатление с любознателността си и с ентузиазма за работа с българския език, с желанието си да анализира неговата система и характерните черти

на диалектите. Повярвах в заложите и дарбата му за научна работа и когато беше аспирант. По време на многобройните летни диалектоложки експедиции той се проявяваше като дисциплиниран, отговорен и скромен сътрудник, който умело прилагаше наученото в университета на практика при откриването и систематизирането на диалектния материал. По-късно, вече като негов колега, имах възможност при съвместната ни преподавателска дейност да се уверя в професионалното му израстване, в широката му обща и лингвистична култура и ерудиция, която трайно и успешно се съчетаваше с преподавателската му работа със студентите, с оригиналните му идеи и точни оценки.

След всичко казано дотук, смятам, че членовете на научното жури са убедени в значимостта на научната дейност на доц. Владимир Жобов и затова горещо препоръчвам той да бъде избран за професор по българска фонетика и диалектология във Факултета по славянски филологии на Софийския университет.

21.06.2016

Рецензент:

проф. д-р Тодор Бояджиев